

Дніпродзержинський державний технічний університет

**МІКРОБІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ҐРУНТУ
НА ПРЕДМЕТ ВІЯВЛЕННЯ ПАТОГЕННОЇ КУЛЬТУРИ *CL. PERFRINGENS*
(НА ПРИКЛАДІ М. КАМ'ЯНСЬКОГО)**

Вступ. Клостридії широко поширені в ґрунті (десятки тисяч збудників в 1 г ґрунту), у випорожненнях людей і тварин. Все це створює можливості для обміненія продуктів. У деяких країнах отруєння токсином *Cl. perfringens* реєструються досить часто, займаючи 3-є місце після харчових стафілококових отруєнь. *Cl. perfringens* в окультурених ґрунтах зберігаються не тільки у вигляді спор, але і активно вегетують, особливо при підвищеній (45°C) температурі. Разом з тим представники цього виду, мабуть, більше, ніж інші клостридії, екологічно пов'язані з кишечником людини і тварин. У людини вони визначаються в кількості 10^3 - 10^5 бактерій на 1 г фекалій. Для порівняння, зміст факультативно-анаеробних бактерій (насамперед кишкової палички та ентерококів) становить 10^6 - 10^7 /г, а бактероїдів і біфідобактерій, домінуючих у кишковому мікробіоценозі, – 10^9 - 10^{10} /г.

За спектром продукуючих токсинів розрізняють п'ять типів *Cl. Perfringens*: А, В, С, D, Е. Захворювання людини найчастіше пов'язані з типом А (газова гангрена, харчове отруєння) і зрідка – некротизуючий ентероколіт. В цілому поняття „токсин” у *Cl. perfringens* досить розпливчате, об'єднуючи не менше 14 факторів з летальною і гістолітичною активністю [1, б].

Постановка задачі. Виходячи зі сказаного вище, сформульовано мету даної роботи, яка полягає у визначенні ступеня придатності ґрунтів для сільського господарства в місті Кам'янське.

Для досягнення поставленої мети сформульовано такі задачі:

- обґрунтовано точки дослідження ґрунтів м. Кам'янського;
- виконано мікробіологічні дослідження у визначених точках;
- проведено дослідження ґрунтів на предмет токсичності.

Задля вирішення поставленої задачі використано загальноприйняті методики мікробіологічного дослідження на предмет виявлення патогенної культури *Cl. perfringens*.

Результати роботи. Методика проведення досліду сформована зі стадій:

- рекомендовано для дослідження наступні проби ґрунту в таких районах:

1 – реакційна зона – використовується для організацій відпочинку населення, ділянки зелених зон; 2 – селітебна зона – використовується задля розміщення громадської та рекреаційної зон; 3 – промислова зона – використовується для розміщення промислових та житлових районів. Вибір здійснюється з екологічного навантаження промисловості на такі точки: №3 – набережна лівого берега, №10 – вул. Скаліка, 3, №11 – вул. Миколая Лисенка, 24, №12 – вул. Дорожня, 22, №17 – вул. Тритузна, р-н Цементного заводу, №18 – вул. Клари Цеткін, Яр Вовче Гирло, №19 – вул. Інститутська, р-н ДМК. На рис.1 наведено карту відбору проб ґрунту;

- проведено мікробіологічні дослідження обраних точок на предмет виявлення клостридій;
- обґрунтовано ступінь токсичності визначених точок.

Відбір, підготовка та посів ґрунтових розведень здійснено згідно з Методичними вказівками по санітарно-мікробіологічному дослідженню ґрунту [3, 4]. Задля підтвердження наявності патогенної культури *Cl. Perfringens* проведено засів точок ґрунту на

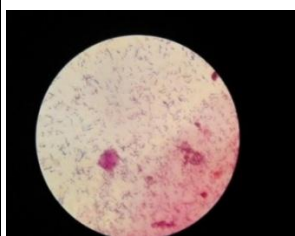
● – рекреаційна зона; ● – селітебна зона;
● – промислова зона

Рисунок 1 – Розміщення точок відбору проб згідно із зонами

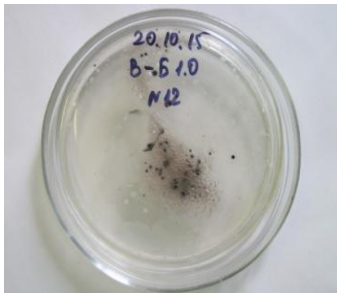
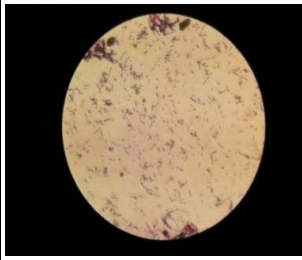

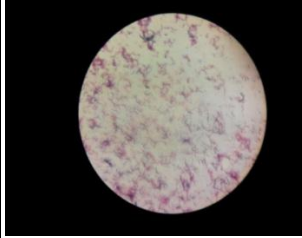

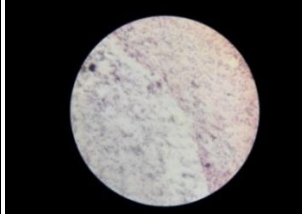

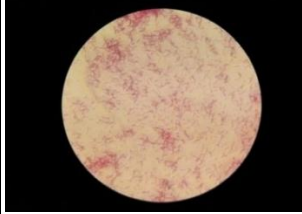
елективне середовище з наступним фарбуванням за Грамом. Фарбування за Грамом – одна з найважливіших фарбувальних процедур у лабораторних дослідженнях з мікробіології. Процедура широко використовується як інструмент для розрізнення Грам-негативних і Грам-позитивних бактерій, що звичайно є першим кроком у визначенні ідентичності специфічного бактерійного зразка. *Clostridium perfringens* – вид Грам-позитивних, суворо анаеробних (за винятком *C.perfringens* типу А) спороутворюючих бактерій роду клостридій. Результати дослідження занесено в табл.1 [2, 5].

За представленими результатами досліджень виявлено лише 3 небезпечні контрольні точки – № 12, 17, 18 – по відношенню до патогенної мікрофлори. Тому для сільськогоспо-

Таблиця 1 – Результати мікробіологічного дослідження та забарвлення за Грамом ґрунтів м. Кам'янського на предмет виявлення *Cl. perfringens*

№ зразка	Посів на елективне середовище Вільсон-Блер	Кількість колоній в см ³ (КУО/см ³)	Забарвлення за Грамом	Результати забарвлення за Гр ⁻ , Гр ⁺
1	2	3	4	5
3 – набережна лівого берега		Відсутні колонії <i>Cl.perfringens</i>	–	–
10 – вул. Скалика, 3		Не виявлено колоній <i>Cl.perfringens</i>	–	–
11 – вул. Миколая Лисенка, 24		Виявлено більше 100 КУО/см ³ <i>Cl.perfringens</i> .		Гр ⁻

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5
12 – вул. Дорожня, 22		Виявлено 58 КУО/см ³ <i>Cl.perfrin-</i> <i>gens.</i>		Гр ⁺
17 – вул. Тритузна, р-н Цемент- ного заводу		Виявлено 71 КУО/см ³ <i>Cl.perfrin-</i> <i>gens.</i>		Гр ⁺ , Гр ⁻
18 – вул. Клари Цеткін, Яр Вовче Гирло		Виявлено 8 КУО/см ³ <i>Cl.perfrin-</i> <i>gens.</i>		Гр ⁺
19 – вул. Інститутська, р-н ДМК		Виявлено 3 КУО/см ³ <i>Cl.perfrin-</i> <i>gens.</i>		Гр ⁺

дарських потреб рекомендовано використовувати виключно їх. В інших зразках виявлено патогенну мікрофлору, що пояснюється створенням несприятливих екологічних умов внаслідок розташування промислових підприємств.

Висновки. За результатами досліджень можна зробити висновок, що в досліджуваних ґрунтах з контрольних точок м. Кам'янського, а саме №12 – вул. Дорожня, 22, №17 – вул. Тритузна, р-н Цементного заводу, №18 – вул. Клари Цеткін, Яр Вовче Гирло, були виявлені патогенні культури кластридій. Це зумовлено тим, що контрольні точки знаходяться в промисловій та селітебній зонах, що свідчить про неможливість їх використання в сільському господарстві. Задля покращення екологічного стану досліджених зразків ґрунту необхідно нормалізувати біоценоз шляхом збагачення нітрифікуючими бактеріями, які містяться в мікробіологічних добривах.

ЛІТЕРАТУРА

- https://ru.wikipedia.org/wiki/Clostridium_perfringens.
- Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни „Загальна мікробіологія та вірусологія” для студентів напряму 6.051401 „Біотехнологія” / укл.: асист. Філімоненко О.Ю., ст. викладач Філімоненко Д.В. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2009. – С.20-22.

3. Лабинская А.С. Микробиология с техникой микробиологических исследований / А.С.Лабинская. – Изд. 4-е, перераб. и доп. – М.: Медицина, 1978. – 394с.
4. Микрофлора почвы и ее санитарное значение / В.А.Горбов, В.Н.Рябов, А.С.Пероцкая, Т.Д.Чернаенков // Основные вопросы санитарной охраны почвы. – М.: Медицина, 1965. – С.94 - 110.
5. Мац Л.И. Справочник по микробиологическим и вирусологическим методам исследования / Л.И.Мац, М.И.Маркина-Перцовская; под ред. М.О.Биргера. – М.: Медицина, 1973. – С.394-404.
6. Перцовская М.И. Санитарная микробиология почвы / М.И.Перцовская // Санитарная микро-биология; под. ред. Г.П.Калины, Г.Н.Чистовича. – М.: Медицина, 1969. – 37с.

Надійшла до редколегії 27.12.2016.

УДК 579.846.1

ГУЛЯЄВ В.М., д.т.н., професор
КОРНІЄНКО І.М., к.т.н., доцент
АНАЦЬКИЙ А.С., к.т.н., доцент
ФІЛІМОНЕНКО О.Ю., ст. викладач
ГЕРАСИМОВ С.С., магістр

Дніпродзержинський державний технічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ВМІСТУ НІТРИФІКУЮЧИХ БАКТЕРІЙ ЯК ПОКАЗНИКА ЧИСТОТИ ҐРУНТІВ

Вступ. На сьогоднішній день м. Дніпродзержинськ має дуже складний екологічний стан. Особливо забруднена правобережна частина міста, де в межах міста розташовані промислові підприємства металургійного, хімічного, коксохімічного комплексу. Також поблизу від населених пунктів розташовані хвостосховища – сховища відходів уранового виробництва ПХЗ (Придніпровського хімічного заводу). Розвиток промисловості негативно позначився на складі бактеріальної мікрофлори ґрунту, яка в свою чергу служить своєрідним показником його чистоти.

Основними елементами родючості ґрунту є вода і поживні речовини. Важливим показником родючості є наявність в ґрунті органічних речовин. Велика частина рослинних, тваринних і мікробних залишків мінералізується ґрунтовими мікроорганізмами [1, 2].

Розкладання органічних залишків і синтез нових сполук, які входять до складу ґрунту, протікають при впливі ферментів, що виділяються різними асоціаціями мікроорганізмів. Ні мінерали, ні органіка самі по собі не переходять у форму, яка легко засвоюється рослинами. Цю функцію виконують мікроорганізми. Мікробні асоціації не тільки розкладають органічні залишки на більш прості органічні і мінеральні сполуки, але і активно беруть участь в синтезі високомолекулярних сполук – перегнійних кислот, які утворюють запас поживних речовин в ґрунті.

Величезне значення мають нітрифікуючі бактерії, які збагачують ґрунт нітратами і нітритами – формами азоту, що переважно засвоюється рослинами [3].

Постановка задачі. Метою даної роботи є дослідження вмісту нітрифікуючих бактерій в ґрунті м. Дніпродзержинська для оцінки його придатності до сільськогосподарських потреб. Для цього були поставлені наступні завдання:

- відбір проб ґрунту в різних точках міста;
- посів розведень ґрунтових суспензій;
- проведення якісної реакції на присутність нітрифікуючих бактерій.

Нітрифікуючі бактерії отримують енергію в результаті окислення відновлених сполук азоту (аміаку і азотної кислоти). Вперше чисті культури цих бактерій отримав